

Nieuwsbrief

Lerarenopleiding Geschiedenis

December 2015

De vijfde nieuwsbrief

by Tim Huijgen

Het kalenderjaar loopt ten einde en het schooljaar is alweer een eind gevorderd. Buiten is het guur en koud, maar voor u ligt alweer de vijfde nieuwsbrief die misschien wat licht in de duisternis kan brengen.

Het afgelopen halfjaar is er weer veel gebeurd. Zo is er een verslag van ons bezoek aan de HEIRNET conferentie en een verslag van de nascholing over het examenprogramma. We hebben zelfs een reportage van onze buitenlandse correspondent Mans van Rooijen, werkzaam als docent geschiedenis op Curaçao. Verder leest u alles over de

vorderingen in ons onderzoek.

Nieuws op personeelsgebied: Paul is officieel met pensioen gegaan per 1 oktober. Hij zal echter de komende jaren betrokken blijven bij de opleiding en ik ben daar heel erg blij mee.

Wij wensen u veel succes met de afronding van het kalenderjaar en een hele fijne kerstvakantie gewenst!

Fijne feestdagen en een ontspannen kerstvakantie gewenst!

Nascholing examenprogramma
Lees snel het verslag!

Pagina 4

Van onze correspondent

Mans van Rooijen op Curaçao. Lees snel zijn ervaringen!

Pagina 7

HEIRNET 2015

by Tim Huijgen

Vorig jaar waren Paul en ik voor het eerst bij de HEIRNET conferentie. Dit is een jaarlijkse bijeenkomst in september voor docenten, opleiders en onderzoekers die zich bezig houden met geschiedenisonderwijs. Dit jaar werd de conferentie gehouden in Londen. Paul en ik hadden beiden bij de organisatie een paper ingediend dat geaccepteerd werd. We mochten dus onze papers komen presenteren.

Paul sprak in zijn presentatie over hoe je met *what if history* kunt differentiëren. Hij liet ook een aantal voorbeelden zien van werkvormen die ontworpen waren door onze studenten. In mijn presentatie ging ik in op de vierde studie van mijn promotieonderzoek: hoe kunnen we een didactiek ontwerpen die leerlingen leert nog beter te contextualiseren? Ik presenteerde hier de resultaten van een groot pilotproject dat ik samen met 15 geschiedenisdocenten heb uitgevoerd in het voorjaar van 2015.

Het was een zeer geslaagde conferentie. Leuk was ook dat veel andere Nederlandse onderzoekers en opleiders aanwezig waren.

Vanuit het noorden reisde Annemiek Houwen (Drachtster Lyceum en bezig met een promotieonderzoek naar beeldvorming bij leerlingen) met ons mee naar Londen.

Vergeleken met de AERA in Chicago waar ik in april een paper presenteerde is deze conferentie veel kleiner en stiekem ook wel leuker vanwege het informele karakter.

Volgend jaar is de conferentie in Murcia, Spanje. Dan hopen we er weer bij te zijn om ons Groningse onderzoek te promoten!

Update Project Differentiatie

by Paul Holthuis

Vorig jaar zijn wij met zeven docenten geschiedenis uit het noorden van het land gestart met een project 'differentiëren in het geschiedenisonderwijs'. Er zijn twee korte lessenseries ontwikkeld en uitgevoerd. Het geheel was gebaseerd op een klein onderzoek dat studenten van de Lerarenopleiding hebben uitgevoerd. Voortbouwend op de opgedane ervaringen is dit jaar een nieuw project rond differentiatie in het geschiedenisonderwijs gestart. Voor een groot deel zijn dezelfde docenten erbij betrokken maar er is nog plaats voor nieuwe, enthousiaste collega's om deel te nemen.

Wat is de bedoeling?

Iedere docent ontwerpt zelf voor circa twee maanden of voor twee thema's van ieder 6 tot 8 lessen gedifferentieerde lessen (samen dus 12 tot 16 lessen). Hierin verschilt deze aanpak met die van vorig jaar toen we gezamenlijk twee lessenseries ontwierpen. Deze individuele benadering biedt meer (organisatorische) vrijheid, wat wij op prijs bleken te stellen.

We houden daarbij een aantal uitgangspunten aan:

- Zo dicht mogelijk bij het schoolboek te blijven. Het moet niet een traject worden waarin we uitgebreid en tijdrovend nieuw materiaal ontwikkelen.
- We komen regelmatig samen om met elkaar te overleggen, elkaars ontwerpen voor te leggen en te bespreken, werkvormen uit te wisselen etc., kortom om van elkaar te leren.
- Onder differentiatie verstaan we dat we iedere leerling een niveau hoger willen laten komen dan waarop hij met de lessenserie begint. Dat betekent dat we het niveaumodel (ontwikkeld door de vakdidactici geschiedenis) als uitgangspunt nemen en effectieve didactieken proberen te ontdekken

om leerlingen inderdaad de gewenste vooruitgang te laten boeken.

- Vanuit de Lerarenopleiding wordt een onderzoek gedaan naar het effect van de interventies/ didactieken van de betrokken docenten. Er zal een voormeting worden uitgevoerd, een nameting, observaties (zowel fysiek als gefilmd) etc.
- We gebruiken de maanden januari, februari en maart 2016 voor de lessenseries.

Wie belangstelling heeft om mee te doen aan dit project kan contact met met Paul Holthuis opnemen (p.holthuis@rug.nl)

ARTIKEL IN KLEIO

In de laatste KLEIO die verschijnt voor de kerstvakantie verschijnt een artikel van ons over *what if history* in de geschiedenisles. Het artikel schreven we samen met zes oud-studenten en beval een aantal praktische tips voor docenten die met *what if history* aan de slag willen. Een digitale kopie van het artikel is op te vragen via t.d.huijgen@rug.nl.

LESTIP: NIOD

Het NIOD heeft een aantal interviews online gezet van Nederlandse overlevenden van de Holocaust. Heel erg geschikt voor gebruik in de les of voor PO's. Voor meer informatie zie: <http://bit.ly/1ekpV16>

Verslag nascholing examenprogramma

by Paul Holthuis

Op 26 november j.l. vond aan de Lerarenopleiding van de RUG de nascholing rond het geschiedenisexamen plaats, een studiedag voor geschiedenisdocenten in het VO rond het eindexamen. Het centrale thema was: inhoudelijk en didactisch werken met het examenprogramma havo-vwo.

Ter inleiding werden de bijna 60 docenten getraakteerd op vier TED-talks. Iedere historische context werd door een prominent historicus kort, krachtig en uitdagend neergezet. Op de economische ontwikkeling van de Republiek werd door Jan Willem Veluwekamp aan de hand van de Sonttol-registers een licht geworpen dat niet vaak in de klas aan de orde zal komen. Terwijl die bron toch zo makkelijk toegankelijk is. Marja van Tilburg pleitte er in haar bijdrage over de Verlichting voor om haar vertegenwoordigers niet alleen als rationalisten neer te zetten, maar toch ook oog te hebben voor de emotie in hun werk, hun doen en hun laten. Jacco Pekelder benaderde de Duitse geschiedenis tussen 1870 en 1945 vanuit de Duitse-Nederlandse betrekkingen zoals die zichtbaar werden toen Wilhelm II in 1918 naar Nederland vluchtte. Hier werd het verleden persoonlijk. Tot slot benadrukte Doeko Bosscher in zijn bijdrage over de Koude Oorlog dat die periode zeker niet in 1962 zijn zenit had bereikt. Ter illustratie haalde hij de Amerikaanse militaire oefening uit de jaren '80 aan die onder de codenaam *Able Archer* de wereld op de rand van de catastrofe bracht. Slechts toeval voorkwam dat het licht in de wereld toen in een nucleair vuur uitdoofde.

Na een stevige lunch en een compacte boekenmarkt vervolgde het programma met een gedachtewisseling in groepen over de dagelijkse geschiedenispraktijk op school. Veel gemor was te horen over de overladenheid van het havo-programma, het geringe verschil tussen het vwo- en havo curriculum en de vraag of wij als geschiedenisdocenten echt alleen maar onze didactiek moeten inrichten op het centraal examen: 'teaching to the test' en wat doen we met de rest? Niet toevallig zal dit het thema zijn van de nascholing die we in het voorjaar 2016 (18 februari 2016) aan de lerarenopleiding van de RUG organiseren.

De workshops die daarna in twee rondes volgden kenden een grote variatie in thema's. Van oefenen in examenvragen tot differentiëren met Vietnam, van flippen met het examen tot de Koude Oorlog in het archief, van Actief Historisch Denken over middeleeuwse vrouwen tot leerlingen leren leren door ze goede historische vragen te laten bedenken.

De workshops en de uitwisseling van ervaringen met de schoolpraktijk werden evenzeer gewaardeerd als de TED-talks. Zelfs de lunch kon de toets der kritiek doorstaan! Dat de borrel ter afsluiting geanimeerd was, hoeft verder geen betoog. We hopen u allen te zien bij de volgende nascholing!

Belangrijke data:

- Donderdag 18 februari 2016:
Nascholing "Het schoolvak geschiedenis, meer dan het examen?"
- Donderdag 24 november 2016:
Nascholing "Examenprogramma geschiedenis"

Update promotieonderzoek Tim Huijgen

by Tim Huijgen

Momenteel zijn drie studies van mijn promotieonderzoek afgerond. In de eerste heb ik onderzocht hoe we het niveau van leerlingen m.b.t. contextualiseren betrouwbaar kunnen meten. Ook is in kaart gebracht hoe bijna 1300 leerlingen van verschillende leeftijden presteerden wanneer zij moesten contextualiseren. In de tweede studie heb ik gekeken hoe verschillende leerlingen een historisch context reconstrueerden. Welke soorten kennis en strategieën gebruikten zij hiervoor? In de derde studie heb ik een observatie-instrument ontwikkeld en gevalideerd dat in kaart kan brengen hoe geschiedenisdocenten contextualiseren bevorderen in hun lessen. Hiervoor waren de docenten die gefilmd wilden worden en aan de observatoren die de lessen bekeken voor mij van grote waarde! Dank jullie wel!

Momenteel ben ik bezig met mijn vierde studie en deze richt zich op de ontwikkeling en het uitproberen van een didactiek die leerlingen nog beter moet laten contextualiseren. Samen met erg veel enthousiaste docenten hebben we in het voorjaar een pilot gedraaid en in februari/maart 2016 volgt het 'echte' experiment. Het deed mij goed dat er zoveel enthousiaste docenten wilden meewerken en ik wil hen van harte danken voor hun deelname!

Als u nog wil deelnemen aan het experiment in het voorjaar of meer informatie wil, dan kunt u zich opgeven via t.d.huijgen@rug.nl. U krijgt in ruil voor uw deelname een nascholingscertificaat.

GRATIS DEELNAME AAN COLLEGES!

De afgelopen maanden hebben onze studenten weer twee gastcolleges bijgewoond. Het ene college werd gegeven door Stefan Boom, toetsdeskundige van het CITO en verantwoordelijk voor het tot stand komen van de eindexamens. Centraal stond de vraag hoe je goede toetsvragen maakt. Het andere college ging over ICT in het geschiedenisonderwijs en werd gegeven door Gerrit Zandbergen (Drachtster Lyceum). Beide colleges werden zeer gewaardeerd door de studenten!

Voor de aankomende colleges is er voor coaches en andere belangstellenden de mogelijkheid om colleges van hun pupillen bij te wonen. Wie belangstelling heeft of nadere informatie (programma van de collegereeks) wil, kan zich wenden tot Tim Huijgen (t.d.huijgen@rug.nl).

VERZOEK VRAGENLIJST

Zo breed en uitgestrekt als de geschiedenis is, zoveel onderwerpen zijn er om in de geschiedenisles te behandelen. Sommige onderwerpen vormen een grotere uitdaging dan andere, omdat ze emotioneel, politiek of sociaal gevoelig liggen. Zou u aan een onderzoek naar gevoelige onderwerpen willen bijdragen door een online vragenlijst in te vullen?

De vragenlijst kunt u [hier](#) vinden.

Zou u ook uw collega's op de hoogte willen brengen van deze vragenlijst? Alvast mijn hartelijke dank!

Dr. Geerte Savenije
Universiteit van Amsterdam

De plaats van het schoolvak geschiedenis

by Paul Holthuis

“Some of what we claim to know about the past is true; the rest is false. The purpose of this book is to describe ways of telling the difference”. Dat schrijft Peter Kosso in het eerste hoofdstuk van zijn boek *Knowing the Past* (Kosso, 2001, 17). Hij vervolgt dat ‘de waarheid’ over wat wij weten over het verleden ook zijn grenzen kent, alleen al vanwege het feit dat wij bij dat verleden fysiek niet aanwezig zijn geweest. Om die relatieve waarheid te kunnen ontdekken is kritisch denken nodig.

Kritisch denken houdt onder andere in dat we proberen onze vooroordelen op het spoor te komen, te checken of zij betrouwbare gidsen zijn voordat wij verdere stappen kunnen ondernemen. En dat veronderstelt weer dat we bereid moeten zijn verschillende gezichtspunten in ons redeneren te betrekken (Brookfield, 2012, 11, 12). Verschillende vaardigheden uit domein A van het geschiedenisprogramma hebben een directe relatie met wat Kosso en Brookfield schrijven.

Geschiedenisdocenten die het als hun voornaamste taak zien leerlingen kenmerkende aspecten te laten herkennen en van voorbeelden te voorzien omdat het eindexamen dat zou vragen – taxonomische gezien de laagste cognitieve niveaus – gaan evenwel voorbij aan hun taak van leerlingen kritisch denkende mensen te maken. Toch is dat wat er moet gebeuren als het schoolvak geschiedenis zijn huidige positie in het onderwijsveld wil behouden. Die staat immers onder druk nu er geluiden zijn om het vak in 2032 te laten opgaan in een algemeen mens en maatschappijgebied.

Het is goed om over de positie van ons vak nu en in de toekomst van gedachten te wisselen. In het voorjaar (18 februari 2016) kan dat als wij een nascholing over ‘Geschiedenis nu en later’ organiseren. We zijn erg benieuwd naar uw gedachten en meningen hierover! Komt dus allen!

Van onze correspondent

by Mans van Rooijen

Na ongeveer een maand polste ik een van mijn klassen hoe ze het vonden gaan. Ik vroeg ze eveneens naar hun voorbereidingen op de naderende toetsweek. Het gesprek verliep goed en ik besloot er een schepje bovenop te doen: *'Wat vinden jullie eigenlijk van het vak geschiedenis?'* Gelukkig werd er positief gereageerd. Een tel later zei een van meisjes in de H3-klas: *'We kunnen wel merken dat u net op Curaçao bent. U geeft zo anders les dan de andere docenten.'* Ik wist meteen waarop ze doelde. In de eerste weken had ik verschillende lesbezoeken afgelegd en mij viel het ook op: op Curaçao spreekt de docent en luisteren de leerlingen.

Ik vroeg de leerlingen daarom om een ideale geschiedenisles te beschrijven: *'U bent dan ongeveer 90% van de tijd aan het woord. In die tijd schrijft u een samenvatting van het boek op het bord. Niet in steekwoorden, maar in volzinnen. Deze samenvatting moet zó goed zijn dat het voldoende is om 'm te leren voor toetsen.'* De klas knikte heftig mee. Ze had hun wensen goed verwoord. Even stond ik met mijn mond vol tanden. Mijn diploma had ik drie maanden geleden in ontvangst genomen, maar in de opleiding was mij verteld dat de (geschiedenis)docent als groot verhalenverteller zelf tot historie was geworden.

Hier worden scholieren echter nog ouderwets getraind in het luisteren en meeschrijven. De volste schriften worden op het schoolplein uitgewisseld en overgenomen. Het is ook terug te zien in proefwerken. Het reproducerende vermogen van de leerlingen is veel beter dan ik uit Nederland gewend was. Tegelijkertijd zijn historische vaardigheden hier onderontwikkeld. Aan de methode heb ik in die trant weinig. De regionale geschiedenis is in de lesmethode *Nos Pasado* (Ons Verleden) een verhaal van uitersten. Slavenhandelaren zijn *'schurken'*, opstandige slaven zijn *'helden'*. Leerlingen worden door de opdrachten aangemoedigd om in uitersten te denken.

Zo worden historische verhalen voor hen zo saillant mogelijk. Afbeeldingen zijn nagetekend om geen auteursrechten te hoeven betalen. Standplaatsgebondenheid en contextualiseren behoren niet tot het curriculum. De eindtermen van het vak zijn niet meer dan een aantal pagina's opsommingen van historische gebeurtenissen.

De eerste twee maanden heb ik mij daarom afgevraagd of ik de leerlingen wel een plezier deed met nuance en met de 'Hollandse school' van het geschiedenisonderwijs. Hoewel het vak voor mij natuurlijk meer moest zijn dan enkel kennis van historische gebeurtenissen, wilde ik mijn leerlingen toch ook graag optimaal voorbereiden op toetsen. Ik raakte in dubio. Op dat moment dacht ik aan een relativiserende uitspraak die mij tijdens de opleiding ter ore is gekomen: *'Overschat je eigen invloed niet. Écht leren doen leerlingen toch wel uit het boek.'* Het is inmiddels mijn motto geworden.

De komende tijd worden veldraadplegingen op diverse plekken georganiseerd door de VGN om uw mening te peilen over hoe het geschiedenisonderwijs in 2032 eruit moet zien. Aanmelden kan [hier!](#)

De gesegmenteerde maatschappij van Curaçao in de achttiende eeuw volgens 'Nos Pasado'.